

öposti al.tanaan@aamulehti.fi

Saitko koskaan karkkia? Milka Kovasiipi ja Tiia-Mari Tervaharju jututtivat Laila Raskangasta tämän sotilapsi-ajoista.

Suomalaiset sotilapset

■ Kun talvisota syttyi, Ruotsissa nousi voimakas liike Suomen puolesta: Finlands sak är vår! Ruotsalaiset tarjoutuivat ottamaan suomalaislapsia korvauksetta hoitoonsa.

■ Vuosina 1939–1945 Suomesta siirrettiin turvaan Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan yhteensä lähes 80 000 lasta.

■ Ensimmäiset sotilapset lähetettiin Turusta Tukholmaan 15.12.1939 Arcturus-laivalla. Pian jouduttiin siirtämään junakuljetuksiin.

■ Aluksi kriteerit lasten lähettämiseen olivat tiukat (invalidien, kaatuneiden, jälleerakennustöihin palanneiden, ansiotyössä olevien vanhempien lapset). Sittemmin lähes kuka tahansa alle 13-vuotias saattoi päästä mukaan.

■ Sotilapset palasivat kotiin talvisodan päätyttyä, mutta siirrot alkoivat jatkosodan alettua uudelleen. Paluukuljetukset jatkuivat koko 1940-luvun.

■ Ruotsiin jäi pysyvästi noin 15 000 sotilasta ja Tanskaan noin 500 lasta.

*Lähde: Suomen pakolaisapu, www.maailman-pakolaistienet.net/ps_sotilapset.html

”Pelottiko lähteä ilman äitiä?”

A Kirsiikka Otsamo
A Raimo Iso-Ettala, kuvat

Nykylasten on vaikea ymmärtää, millaista oli joutua sotilapseksi kaukaiseen Ruotsiin.

Yksitoistavuotiaat Tiia-Mari Tervaharju ja Milka Kovasiipi käyvät Tampereen Rudolf Steiner -koulun viidettä luokkaa. Ruotsissa tytöt ovat käyneet usein, melkein kerran vuodessa. Jos matkaan pitäisi kuitenkin lähteä yksin, ilman vanhempia tai tietoa paluusta, tuntuisi se työstä tosi pelottavalta. Tampereelainen Laila Raskan-

Muistutus. Jari Männistön tekemä muistolaatta on tädessä Tampereen rautatieaseman seinässä.

gas oli vain seitsemänvuotias, kun hänet lähetettiin sodan jaloista turvaan Ruotsiin. Vuosi oli 1941 ja Tampereen rautatieasemalle kokoontui nimilaput kaulassa paljon hänen kohtalotovereitaan.

Tiia-Mari ja Milka tapasivat Lailan samalla rautatieasemalla

tiistaina ja kyselivät hänen sotilapsi-ajoistaan.

Minne sinä matkustit?

– Ruotsiin. En lähtiessäni tiennyt sen tarkemmin, minne olin menossa. Tuskin meistä lapsista kukaan tiesi. Minun matkani vei lopulta Gullspång-nimiseen kauppalaan. Siellä odotti nuori perhe, johon pääsin.

Pelottiko sinua?

– En muista, että olisin pelännyt. Naapurin Kirsti-tyttö lähti kanssani samaan aikaan. Tykkäsimme, että se oli suuri seikkailu! Isäni oli juuri kaatunut sodassa ja perheessämme oli viisi lasta. Siksi minun täytyi lähteä.

Millainen sinun Ruotsin perheesi oli?

– Pieni, nuori perhe. Helmi-äiti oli 21-vuotias. Hänellä oli kahdeksan kuukauden ikäinen Hassa-vauva. Nisse-isä oli voimailutosinsinööri ja hänen työnsä takia muuttimme usein. Kolme kertaa minun Ruotsissa ollessani! Helmi oli kiltti ja ymmärtäväinen. Ja hyvin käytännöllinen.

Mutta aika uskovaisia he olivat.

Mikä sinusta oli kivointa?

– Aika jännittävää oli käydä koulua. Koulun kuljettiin laakson halki. Siellä kasvoi kulleroita, joita kutsuttiin voipalleroiksi. En ollut koskaan nähnyt sellaisia. Kullero on edelleen lempikukkani!

Mikä oli kurjinta?

– Muistan hyvin vähän mitään kurjaa. Se oli tietysti vaikeaa, kun en ymmärtänyt mitään. Mutta sen ymmärsin, kun uusi äitini kertoi kaverilleen, kuinka hän oli lähettänyt minut poimiin koivuonoksi ja olin tuonut katajia. Se nolotti minua kamalasti.

Oliko sinulla koti-ikävä?

– Ei ollut. Olin ollut perheeni vanhin lapsi ja minulla oli teetetty paljon töitä. En kaivannut sitä. Mutta ihmettelin kyllä todella kauan, miksi minut lähetettiin pois. Varsinkin sitten, kun sain aikanaan omia lapsia, enkä olisi mistään hinnasta antanut heitä pois. Mutta nyt vanhemmalla iäl-

lä, kun olen lukenut aiheesta paljon, olen alkanut ymmärtää. Meillä ei ole mitään pohjaa arvostella ihmisiä, jotka joutuivat tekemään päätöksensä sodan keskellä. Emme voi ymmärtää, millaista silloin oli.

Saitko soittaa kotiin?

– Ei silloin ollut kodeissa puhelimia! Varsinkin meillä Suomessa. Uuden perheeni äiti sai kyllä kirjeitä oikealta äidiltäni. Äiti oli ensin kirjoittanut ne suomeksi ja sitten ne oli käännetty ruotsiksi ja kirjoitettu taas uudelleen. Minulla on iso pino äitini kirjeitä, jotka sain ruotsin perheeltäni.

Kauanko olit ulkomailla?

– Olin siellä vähän yli vuoden syyskuusta 1941 tammikuuhun 1943.

Saitko paljon karkkia?

– En kyllä saanut. Kerran löysin kadulta purkan ja pistin sen suuhuni ja nielaisin. Pidin sen salaisuutena!

Minkälaista oli palata kotiin?

– Aika vaikeaa. Sisaruskeni olivat minulle kateellisia. Kotona oli jotenkin vaatimattomampaa kuin Ruotsissa. Ruokakin oli yksipuolisempaa. Pikkuveljeni, joka oli lähetetty 2,5-vuotiaana Tukholmaan, jäi sinne moneksi vuodeksi. Hän palasi välillä Suomeen, mutta sitten Ruotsin perhe adoptoi hänet. Matti Juhanista tuli Mats Johan.

– Minä olen pitänyt yhteyttä Helmi-äidin kanssa kaikki nämä vuodet. Meillähan on lopulta vain 13 vuotta ikäeroa ja tulemmekin todella hyvin toimeen. Jälkikäteen ajatellen hyödyn paljon Ruotsin vuodestani. Sain kielitaidonkin!

■ Pirkanmaan sotilapset ry tilasi kuvanveistäjä Jari Männistöltä muistolaatan, joka paljastettiin tiistaina. Pirkanmaan sotilapset lähtivät matkalleen Tampereen rautatieasemalta, jonka ulkoselän laatta kiinnitettiin lähöistä muistuttamaan. Sotilapset ovat koonneet keskuudestaan myös valokuvia ja esinäyttelyn, joka avattiin tiistaina pääkirjasto Metrossa.